

U raspoređivanju vlastitih Časoslova i Misa, bilo s obzirom na opće uređenje, bilo s obzirom na načelo pisanja teksta i na naslove i na način označivanja knjiga Sv. Pisma ili djela svetih otaca, treba imati pred očima uzor, koji se nalazi u tipičnim izdanjima Časoslova i Misala, tiskanim bilo latinskim bilo narodnim jezikom.

Dolikuje da se kod tiskanja Misala i Časoslova za neki narod ili za šire područje uvrste na svom mjestu među svetkovine općeg kalendara one svetkovine koje su vlastite čitavom narodu ili širem području; a one koje su vlastite samo nekom njihovoj dijelu, npr. kraju ili biskupiji, neka se stave u posebni dodatak.

Da bi se prikladno mogli obraditi tekstovi, koje u Misi i u Časoslovu treba pjevati, neka se navedu zgodni napjevi, koji se mogu upotrijebiti, pazeći na propise, koji vrijede za način izvođenja svakog pjevanja i mogućnost da se jedan tekst zamijeni drugim. A što se tiče Mise, neka se navede psalam koji se ima pjevati kod ulaza i kod pričesti, te antifona i psalam koji se imaju pjevati na prikazanju« (Instrukcija o posebnim kalendarima i vlastitim službama, br. 39—40 i 45—47).

Svi se ti propisi odnose ne samo na liturgijsko štovanje sv. Nikole Tavelića nego i na druge vlastite svetkovine cijelog hrvatskog naroda i pojedinih biskupija i redova.

Dosadašnji kalendari i dosadašnji tekstovi moraju se revidirati kroz **pet godina** (Instrukcija o posebnim kalendarima i vlastitim službama, br. 4). Ako želimo da doista bude sve uređeno kroz pet godina, treba početi odmah danas.

Fra Jure RADIC

R. Schnackenburg

K R I S T O V O R O Đ E N J E

bez mita i legende

Izuzev male iznimke, naše je vrijeme zbrisalo Božićnu romantiku. Tajanstvena Betlehemska štalica i nebeskim sjajem obasjano polje s pastirima, kao da više ne pristaju u duhovni pejzaž današnjice. Pod svjetlom reflektora gubi se čar svete noći. Više nas ne diraju legende koje govore o tome kako su se one noći sve stvari nekako čudesno bile

izmijenile, a hladno raspitkivanje se ne zaustavlja čak ni pred biblijskim izvještajima: Što se zapravo tada bilo dogodilo? Treba li pojavu anđela pred pastirima, nebeski sjaj, čete anđela i njihove hvalospjeve shvatiti kao stvarni događaj? Uostalom, zašto ove čudne pojave nisu naišle na jači odjek u židovskoj zemlji? Tko bi se zadržao samo kod doslovnog tumačenja, riskirao bi da ljudi današnjice čitavi taj Božićni izvještaj prihvate samo kao priču za djecu, ili pak kao plod pobožne fantazije. Koliko god to bilo za neke kršćane mučna stvar, ta pitanja ipak čine vjeri stanovitu uslugu, jer proučavajući ih otpast će naslage koje je stvorilo vrijeme, a na javu će izbiti nekadašnja, stara, jednostavna slika.

Lukin izvještaj o Isusovu rođenju

Egzegeza, koja proučava način na koji biblijski autori prikazuju Isusovo rođenje, svakako razlikuje sâm podatak o Isusovu rođenju (Lk 2, 1—7) od pripovijesti o pastirima, koja (2, 8—20) je zbog svrhe širenja vjere znatno proširena. Već u kratkom izvještaju o rođenju treba uočiti dvostruku težnju, koja je izražena istim riječima (»dogodilo se«): spominjanje »popisivanja poreza« (2, 1—3), što je i bio stvarni povod Josipovu i Marijinu putu u Bethelem (2, 4—5), i dva kratka retka, koja govore o rođenju Djeteta (2, 6—7). Ove škrte, a ujedno i pune pretenzija, rečenice o tome, kako je Dijete došlo na svijet, vjerojatno su govorile o jednoj staroj obavjesti, koja je Luki bila poznata. Iz nje saznajemo o jednom svakodnevnom — pod izvjesnim okolnostima veoma skromnom — događaju: rodilo se Dijete u štalici i položeno je u jasllice »jer u prenoćištima za nj nije bilo mjesta«.

Nije jednostavno povezati taj događaj s popisivanjem poreza. Ako ga evanđelist opisuje kao prvo popisivanje koje se provelo u rimskom kraljevstvu pod vladavinom cara Augusta zamjerit će se historičaru. Jer je poznat popis poreza iz godine 6. po Kr. koji je bio doveo do ustanka Jude Galilejca i do stvaranja stranke Zelota. Za taj popis znao je i Luka (Dj 5, 36); no spomenuti popis poreza, o kojem se govori u pripovijesti o rođenju, morao se dogoditi vjerojatno nekih 14 godina ranije, za vrijeme kralja Heroda Velikoga (14 pr. Kr.). Ovo rano popisivanje za vrijeme upravljanja Kvirinija ne može se dokazati historijskim činjenicama, u najbolju ruku može se samo pretpostaviti u uspoređivanju

s ostalim provincijama. Da se Isus rodio za vrijeme vladavine čuvenog, ali i despotskog vladara Heroda Velikoga, prihvaćeno je u kršćanskoj tradiciji kao sigurno (Mk 2, 1; usp. Lk 1, 5). Ma koliko trebalo s historijskog stanovišta prosuditi točnost te vijesti, očito je da je Lukina namjera bila da Isusovo rođenje stavi u povijesni okvir. I pojavu Ivana Krstitelja on opisuje s potpunim kronološkim podacima (3, 1). »Ono što se dogodilo u svoj zemlji židovskoj«, pojava Isusa iz Nazareta (Dj 10, 37 sl) zapisano je posve jasno unutar povijesnih okvira. Isusovo rođenje nije mit, nego historijski događaj. On nije ni heroj ni polubog iz starih priča, nego čovjek, koji se rodio kao nejakom dijete, Dijete siromašnih roditelja, za koje nije bilo mjesta u gostinju.

U trenutku rođenja okružuje ga bijeda i neimaština: to je ono bitno što je trebalo da kaže ova bilješka. Tajna njegova božanskog porijekla ovdje se ne spominje (Lk 1, 26—38).

Drugačije je s pričom o pastirima, koja je puna čudesna, nebeskih likova i nadzemaljskih glasova. Današnja egzegeza pripisuje ovoj pripovijesti drugi pripovijedalački i stilski oblik: Ono što u jednostavnom izvještaju o Djetetovu rođenju nije moglo doći do izražaja, ovdje se — zbog vjere — posebno ističe. Božji glasnik tumači — kako to u Bibliji često biva — smisao samog događaja: danas vam se rodio Spasitelj — to je radosna vijest za sve koji su očekivali njegov dolazak. Nebeski kor u hvalospjevu veliča značajnost tog trenutka: nebo i zemlja su se izmirili. Bog poklanja ljudima svoj mir i spas. Pastiri se uvjeriše da je sve što je anđeo kazao, zaista točno. Oni zahvaljuju Bogu za sve što su čuli i vidjeli .

No te pastire treba požiljivije razmotriti. Kod njih nema ni traga bilo kakvoj romantici, jer u tadašnjoj Palestini njihov stalež nije bio u visokoj cijeni. Štoviše, smatrao se kao nečist zanat. Pastiri su spadali među ljude koji »nisu poznavali Zakon«, pa ga nisu mogli s farizejskom strogošću ni ispunjavati. I upravo takvim se ljudima saopćava radosna vijest, evanđelje o Božjem milosrđu. Oni su prvi, koji su saznali da se rodio Mesija. Luka ne misli da je to bilo tek slučajno; on povezuje pripovijest o pastirima s Djetetom u jaslicama. I baš ta činjenica postaje pastirima znak po kojem će prepoznati Dijete o kojem su već bili saznali tolike stvari. Samo Dijete u svojoj bijedi ih nipošto ne privlači, ono je za njih samo znak. I takav susret pred jasli-

cama je i za evanđelistu znak prepoznavanja onoga, koji će jednom kasnije reći: »Bog me je poslao da propovijedam siromasima blagu vijest« (Lk 4, 18). Pastiri šire tu vijest među jednostavnim i siromašnim iz svoje okoline, i »svi koji su čuli, divili su se onome što su mi pastiri pripovijedali«. Na taj način otkrivanje božanske tajne prelazi opet u prikrivanje, jer se sav čar događaja zatvara u svjedočanstvo priprostih ljudi. Paradoks kršćanskog poslanja, da se Bog pojavio u ljudskoj slabosti, dolazi do izražaja u pripovijesti o rođenju. A pastiri su predstavnici »siromašnih«, kojima se naviješta evanđelje.

Nije li to ipak samo legenda? Ne u onom smislu, kao da to ne bi bila »istina«. Često se starim ispravama ili nacrtima dodaje »legenda«, tj. tumač za lakše shvaćanje. Takvom bi se »legendom« mogla nazvati priča o pastirima. Ta je legenda poput ključa, kojim će čitalac moći doprijeti u osvjetljenu prostoriju unutar tamne zgrade — čitalac koji umije da shvaća u duhu vjere. Postoje značajne riječi u simboličkom jeziku Biblije. »Navještenje« za zajednicu, a ujedno i hvalospjev za Boga. Samo onima koji vjeruju, otkriva se skriveni smisao zbivanja kad Bog ulazi u povijest. Jer Kristovo rođenje stoji jednako pouzdano i sigurno u povijesti kao i njegova smrt na križu; ali i ta smrt poprima posebno značenje tek u trenutku uskrsnuća Razapetog. Prema tome, da pravo kažemo — izvještaj o rođenju dokazuje ujedno i povijesnost Otkupitelja svijeta kojeg je poslao Bog.

Nipošto mit

Lukin je prikaz zapravo jedna kasnija forma prvotnog kršćanskog naviještanja. To ne znači, da bismo mu morali osporavati historijsku osnovu; samo što se prvotna Crkva u početku manje zanimala za okolnosti pod kojima se rodio Krist, nego li za samu činjenicu da je Sin Božji postao čovjekom. Bio je to nečuven događaj, čak i za ono vrijeme u kojem se nesmetano govorilo o božanskim ljudima, o bogovima u ljudskoj spodobi, o čudesnim pojavama i raznim čudesima. Židovi su očekivali svoga obećanog Mesiju, »Sina Davidova«, očekivali su ga kao zemaljskog kralja, kojem nisu nikada pripisivali ni božansko biće, a ni božansko dostojanstvo. U zamislama i spekulacijama ljudi postojao je i drugi lik otkupitelja, koji je trebao sići iz nebeskog svijeta da ljude, zahvaćene svjetovnim brigama, opet privede k spo-

znaji njihove prave naravi, k njihovu porijeklu i cilju, što je zapravo gnostički mit. Prema ovom mitu, koji je naokolo kružio u različitim verzijama, gnostički bi otkupitelj išao s najviših nebeskih visina, ispiva bi i sam podlegao svim varkama svijeta, da bi potom uronio u zaborav iz kojeg ga budi zov iz nebeskog svijeta ili dok ne primi jedno pismo. Tada će se prisjetiti svoga porijekla i svoga zadatka i svladavši zle sile, pobjednički će se uzdignuti u svoju nebesku domovinu. A sve to nije ništa drugo nego zaodjevanje jedne misli: gnostik vjeruje da će spoznajom (gnozom) svoje duhovne biti, biti otkupljen. Dakle, mitom zorno predočena ideja, gdje se ne spominje nikakav čovjek od krvi i mesa, nikakva povijesna ličnost. Da je Sin Božji stvarno postao čovjekom, čovjek Isus iz Nazareta, to je zaista posve neuobičajena vijest.

Nije li to, dakle, ipak samo jedna druga, nova forma mita, koji je niknuo u židovskim i helenističko-gnostičkim maštama? Mit, koji je nakalamljen na toga čovjeka Isusa. mit o povijesnom Isusu koja se zajedno s viješću o njemu širila u helenističkom svijetu? Ima modernih teologa, koji to tvrde; ali nedostaju dokazi koji bi takav razvoj iskonskog kršćanskog naviještanja mogli dokazati. Ono što mi znamo jest činjenica da je iskonska Crkva — zbog vjere u Uskrsnuće raspetog Isusa — došla do uvjerenja da je taj Isus Krist (Mesija), Sin Božji. I u svjetlu uskrsnog vjervanja, ona je priznavala: Sin Božji je postao čovjekom. Govor o mitu Krista razbija se o oštrinu Križa. A jaslice, u kojima je počeo zemaljski život Isusa iz Nazareta, dobivaju svoj pravi smisao tek na križu, na kojem je taj čovjek umro. Za toga čovjeka, Isusa iz Nazareta, tvrdi prvotna Crkva da je Mesija i Sin Božji.

Rođenje u jaslicama može se protumačiti samo kao dokaz neshvatljivog paradoksalnog djelovanja Božjeg, koji nam je u bijedi ljudske egzistencije i u prolaznosti ljudske povijesti htio pokloniti svoju najvišu i posljednju objavu — predavanjem svoga Sina. Za jaslice vrijedi isto što i za križ — za koji je Pavao rekao da se Bogu svidjelo da po ludosti Evanđelja spasi one koji vjeruju (1 Kor 1, 21). I tek kad poslije svega toga ponovno pročitamo kod Luke pripovijest o Božiću, shvatit ćemo njegovu pravu namjeru: i unatoč neuglednosti zbivanja, u njemu izbija, kao to riše pripovijest o pastirima, slava Božja.

Teološki smisao naviještanja pastirima

Govor u LK 2, 9—14, o centralnom Božićnom Evandjelju, sasvim je Lukin i sasvim kerigmatski (u službi naviještanja). »Slava ih (pastire) Gospodnja obasja i veoma se preplašiše«. »Slava« je biblijski izraz u kojem je sačuvana Božja transcendencija, a ipak nagoviješta i njegovu »pojavu« u povijesnoj objavi. Često, i to baš kod Luke, zamišljena je kao nebeski sjaj, koji omogućava »gledanje«. I pojavu Kristu pred Damaskom, koja je bila namijenjena Pavlu, apostol Luka prikazuje ovako: »Svjetlo s neba, sjajno poput sunca, obasjalo je« Pavla i njegove pratioce (Dj 16, 13). Međutim, sam apostol Pavao nikada to nije tako kazao, jedino možda onda kada je to tražila analogija događaja, onda kaže »da je zasjalo svjetlo u našim srcima« (2 Kor 4, 6). »Strah« je spontana reakcija ljudi koje je dirnula Božja blizina i objava. A anđeo govori pastirima, slično kao i Gabrijel Zahariji i Djevici Mariji: »Ne bojte se!«

Štoviše, on im čak i naviješta »veliku radost«: veselu poruku mira o rođenju Spasitelja, »Evandjelje«. Izrazi kao »Spasitelji« i »naviještati radost«, koje Luka uzima iz grčkog Starog Zavjeta, za helenističkog čitatelja imaju prizvuk govora carskog kulta. »Rođenje boga (= cara) početak je radosne poruke, koja je iza toga uslijedila« čitamo na glasovitom napisu u Pirene (gradu blizu Mileta). No za Luku je samo jedan Spasitelj: »Mesija, Gospodin«. Izraz »Spasitelj« koji je već u Magnifikatu upotrebljen o samom Bogu (Lk 1, 47) prelazi na Mesiju, Dijete. Bog postaje Spasiteljem naroda, budući da je on ovo Dijete po uskrsnuću načinio Spasiteljem, Gospodinom, Mesijom (Dj 2, 36). Tako se hvalospjev nebeskih četa odnosi i na Boga u visini koji ljudima na zemlji iskazuje svoju milost. Po ovom Djetetu Bog namjerava pokloniti spasenje i mir (Iz 52, 7) »ljudima kojima je naklonjen«, a to su svi oni, koji se otvaraju njegovoj poruci u onom sveobuhvatnom smislu, kako će to kasnije Isus navješćivati u svojoj poruci o Kraljevstvu Božjem. Čitava scena navještenja ima jednaki stilski oblik kao i navještenje Zahariji i Djevici Mariji. Sav je prikaz prožet biblijskim mislima i postaje ono, što naviješta: postaje Evandjelje, poruka mira Božjega za sve ljude, kojima su se otvorile oči.

Pavao o rođenju Isusa Krista

Luka nije jedini, koji govori o dolasku Sina Božjega na svijet. Najstariji svjedok ovog uvjerenja je Pavao. U istoj poslanici, u kojoj svjedoči da mu je Bog objavio svoga Sina (u ukazanju pred Damaskom) (Gal 1,15) — davno prije Lukina Evandjelja, negdje godine 55 — govori on i o rođenju Kristovu: Bog je poslao svoga Sina, »rođena od žene, i podložna Zakonu« (Gal 4, 4). Paradoksalnost ovoga događaja koji je uvod u naše otkupljenje ne može jasnije biti formulirano. Sin Božji primio je na se svu tamu i gorčinu ljudske egzistencije. On je kao i svaki drugi čovek »rođen od žene«, slab i bespomoćan. On se kao i svaki drugi Židov »podložio Zakonu«, što za Pavla znači prisilu, podložnost i sve ostale posljedice. Ova isti Zakon doveo je kasnije Isusa Krista do križa i proglasio ga prokletnikom (3, 13).

Već kod Kristova rođenja djeluje sjena križa, i kao što je nužno potrebna vjera u uskrsnuće da bi obasjala tu tajnu uskrsnuća, tako su potrebne i oči duboke vjere da u Djetetu koje leži u jaslucama, prepoznamo Sina Božjega.

Za Pavla je rođenje Sina Božjega povijesni događaj, ali koji se dogodio u jednom od Boga određenom trenutku, koji je već bio predviđen u prethodnoj povijesti Boga i čovječanstva. »Kada je došla punina vremena, posla Bog svoga Sina, rođena od žene, podložna Zakonu, da otkupi one koji su stajali pod Zakonom, da mi primimo sinovstvo Božje«. Trebalo je da nas Sin Božji učini sinovima Božjim, i zato je on postao čovjekom. Pažljivo formuliranom rečenicom odbacio je svaki mit, i mit o božanstvima koja umiru i koja uskrsavaju, a koji je postojao u misterijskim kultovima. Pavlova je izjava uzeta iz židovskog mišljenja povijesno uokvirena, te nema ništa zajedničko s prirodomitološkim predodžbama tih kultova (ciklus umiranja i uskrsavanja u životu prirode). Kad se ranije pokušalo neke tekstove Pavlovih poslanica dovesti s time u vezu, razbilo se to o uskrsnuće Propetoga. To je međutim postalo jasno i historičarima religije. Za Pavla je poslanje Sina Božjeg povijesna stvarnost, koja je nesumnjivo vezana uz osobu Isusa Krista. Dakako, jedino vjera može priznati, da je onaj, koji je rođen od žene i koji je umro na križu, Sin Božji.

Himni o Kristu u prvotnoj Crkvi

Ta ista vjera dolazi do izražaja i u pjesmama o Kristu u himničkim ulomcima, koji su razasuti po Novom Zavjetu. Glasovit je onaj odsjek u poslanici Filipljanima, koji većina egzegeta smatraju za pretpavlovski himan (2, 6—11). Početak glasi: »On, božanske naravi, nije se ljubomorno držao svoje jednakosti s Bogom, nego se nje lišio uzevši narav sluge. U jednakom liku kao i ljudi, i u vanjšitini sasvim kao čovjek, on je ponizio samoga sebe, postavši poslušan sve do smrti...«

Čak i iza ovog poetskog ulomka ne mali broj istraživača naslućuje jedan mit: ipak nema ništa što bi se s time stvarno moglo uspoređivati. Aluzije i mogućnosti uspoređivanja su različite: specifikacija o Adamu, mit o anthroposu (kozmički čovjek, pračovjek), nebeski sin čovječji, a i sluga Božji prema Iz 53. Kažu da se tu — kao i u gnostičkom mitu — može uočiti ista shema: silaženje — uzlaženje. U stvari himan je zacrtan s pogledom na Isusov križ i uskrsnuće. U središtu se nalazi njegovo poniženje sve do smrti, iza kojega odmah slijedi i iduća strofa, Njegovo uzvišenje. Odavle se vraćamo k razmatranju: Poniženju sve do smrti mora da je prethodio jedan drugi način postojanja, postojanje u »obliku Božjem«, kako je doslovno rečeno. Taj opjevani zamijenio je »lik Božji« s »likom sluge«. U krajnje naglašenom obratu — »lišio je samoga sebe« — uključeno je njegovo utjelovljenje, a time i jako istaknuto da je on čovjek. On, koji je bio dionik Božje naravi i života, spustio se do najdubljih dubina ljudske egzistencije, da bi kao Uzvišen oslobodio ljude njihove podložnosti smrti. Je li to mit ili stvarnost? Čovjekov san ili božanska mudrost? To je u svakom slučaju govor koji mitski zvuči; ali takvo paradoksalno zbivanje ne može se drugačije izraziti. Put Isusa Krista kroz smrt u život, iz ropstva zemaljske egzistencije do slobode i svršetka u Božjoj transcendenciji, otvara i nama put k osolobođenju iz zemaljsko-ljudske sputanosti. Po tome je kršćanska poruka slična gnostičkom obećanju: samo što je put vjere drugačiji nego li sredstva gnoze; nasljedovanje Isusa je nešto drugo nego li traženje vlastitog ja. Pjesma o Kristu, koja se nalazi u 1 Tim 3,16 ukratko sažimlje put Otkupitelja u dva retka:

»On se pojavio u tijelu
i Duhom... uznesen u slavu.«

Čitava pjesma opisuje u svega šest redaka Kristov ulazak u nebeski svijet i njegovu pobjedu u kozmosu. A preduvjet i pretpostavka za to je njegova pojava »u tijelu«. Iako je ova pjesma o Kristu posve ispunjena klicanjem i radošću zbog postignutog otkupljenja i veselja što se ova vjera širi po svijetu, ipak tu je sadržano i saznanje da je taj Otkupitelj išao putem svih ljudi, u svoj tegobi, od rođenja sve do smrti. Slično čitamo i u jednom drugom pjesničkom fragmentu: »Ubijen u tijelu, ali oživljen u duhu« (1 Pet 3, 18).

Onaj, koji je ubijen na Križu, živi sada kod Boga; on je pobjednik nad silama zla (3, 22) i Izbavitelj svijetu koji ga slijede.

Utjelovljenje Logosa

Božićna tajna, međutim, nalazi svoj najzreliji izraz u predgovoru Ivanova Evanđelja. I ovdje je riječ o kršćanskoj pjesmi, koja s dubokim ganućem govori o dolasku Boga k ljudima, a kulminira u rečenici: »Logos je postao tijelom... i vidjesmo njegovu slavu« (Iv. 1, 14). Ovdje je teološko razmišljanje, obogaćeno mišlju o Božjoj mudrosti, koja upravlja stvorenjem i ljudima, jedinstveno, nedokučivo zbivanje zaodjenulo u prikladne riječi. Vječni Logos koji je bio kod Boga, ujedno i sâm Bog, jedini Sin Božji, postao je »tijelom«, čovjekom, iako »tijelo ne vrijedi ništa« (Iv 6, 63). Pa ipak je on prebivalište milosrđa i vjernosti Božje, objava njegove slave u ovom svijetu. Paradoksalnost Božje prisutnosti u jednom čovjeku, ne može jače doći do izražaja nego li u sablažnjivom načinu govora o utjelovljenju Logosa.

Iako Isus u Ivanovu Evanđelju čini velike znakove, nevjerovatna čudesa, izgovara moćne riječi božansko-veličanstven »Ja sam«, Njegova epifanija ipak ostaje prikrivena. Isusova moć i slava otkriva se samo vjerniku. Za nevjernika ti isti znakovi objave predstavljaju najveću zaprcku; oni imaju najoštrije prigovore na Isusa. U ogledalu vjere i nevjere Ivan dovodi do riječi skriveno-otkrivenu slavu Isusovu. Ni najočitija objava ne može razuvjeriti nevjernike, a ni najjače iskrivljavanje i prikrivanje neće vjernike zaveći u zabludu. Samoobjava Ivanovog Isusa toliko je puna svjetla i moćna, da čini vjeru u utjelovljenog Sina Božjega mogućom, a nevjeru neoprostivom. Pa ipak, i usprkos svega, ona je toliko zagonetna i neshvatljiva, da se samo uz

Božju milost može vjerovati i Duhom istine prodrijeti u njezinu budinu (16,13). Samo vjernici svjedoci njegova djelovanja i zajednica koja vjeruje mogu reći: »Vidjesmo slavu njegovu«. Jedino oni mogu u zahvalnosti priznati: »Iz njegove punine svi mi primismo, milost na milost« (Iv 1, 16).

Epifanija našega Spasitelja

I još na jedan drugi način dolazi Božićna poruka do izražaja u pastoralnim poslanimacama. Ovi dokumenti, koji po svom jeziku jače od većine drugih dokumenata Novog Zavjeta sličie helenističkoj sredini, upotrebljavaju za rođenje Kristovo zvučni izraz »Epifanije«. S tim su izrazom ljudi tadašnjeg vremena izražavali pojavljivanje, ostajanje vidljivim, prisutnost nekoga božanstva. Vjerovali su, da se božanstvo u blagdan svoga rođenja »pojavljuje« u kultnoj svečanosti. U kultu cara prenosilo se takvo mišljenje i na vladare, koje su tada poštivali kao bogove. Nije li smiono, što su kršćani rođenja svoga Spasitelja, koji je na svijet došao bijedan i nezapažen, okružili jednakim sjajem kao i pojavu nekoga božanstva? Nije li to moralo dovesti do glorificiranja nečega, što će učiniti da se zarobavi na križ, kao znak otkupljenja i kao putokaz kršćanske egzistencije? Zar Kristovo rođenje nije moglo biti obasjano takvim nadzemaljskim svjetlom, iz kojeg bi niknuo jedan novi mit? Pa ipak, Kristova epifanija stoji jedinstveno i nezamjenjivo u povijesti. Božja milost, koja nam je bila »od vječnosti« poklonjena »sada se objavila pojavom našeg Spasitelja Isusa Krista, koji je uništio smrt i koji je po Evanđelju donio na svjetlo neprolazni život« (2 Tim 1, 10).

Isusova smrt na Križu ne dopušta glorificiranje njegova zemaljskog života.

»Jedan je Bog i jedan posrednik između Boga i ljudi, čovjek Krist Isus, koji je dao samoga sebe kao otkupninu za sve« (1 Tim 2, 5 sl). Ali zašto pastoralne poslanice upotrebljavaju onaj izraz, koji kršćansku poruku dovodi u sumnjivu vezu s helenističkim mislima o epifaniji? Zato, jer je »epifanija« bila događaj koji donosi spasenje, i tako je Kristovo rođenje moglo biti objavljeno kao najveći i najradosniji događaj. U Kristu se »Božja milost objavila u svoj spasiteljskoj snazi za sve ljude« (Tim 2, 10), »dobrota i čovjekoljublje Boga, Spasitelja našega« (3, 4). Iako Markovo Evanđelje ovija Isusa »Mesijanskom tajnom« i tako postaje knjigom »tajne epifanije«, pa ako i Ivanovo Evan-

dalje čini epifaniju Sina Božjega koji je postao čovjekom, vidljivim u znakovima i govorima objave — ali koji se otkrivaju samo očima vjere — pastoralne poslanice mogu Isusovo rođenje promatrati kao stvarnu epifaniju, ali koja ne objavljuje ništa drugo nego čovječanstvo Boga, našega Spasitelja.

Jedinstveni smisao teoloških izjava

Sve ove teološke misli, ma kako polifono one zvučale, okružuju samo jednu veliku tajnu, tajnu Božjeg utjelovljenja. U svim svjedočanstvima prakršćanske vjere jasno je jedno: U povijesni prostor ulazi čovjek, čovjek kao svi mi, a ipak u svoj svojoj zemaljskoj opstojnosti — od rođenja pa sve do svoje strahovite smrti na Križu — čovjek koji nadilazi sve dimenzije ljudskog, i koji upravo time ukazuje na transcendenciju ljudske egzistencije. Čovjek, koji čini neobične znakove, izgovara riječi koje ne prolaze; čovjek, koji iskazuje ljubav kao nitko drugi, i koji objavljuje što je to ljubav koja otkupljuje ljude; koji postaje slika i znak Božji u ovome svijetu. Čovjek, po kojemu vječnost ulazi u vrijeme; po kojemu ljudi doživljavaju što su to dubine i visine ljudske egzistencije; koji postaje nadom za sve ljude izručene smrti, jer je On po smrti stekao život i otvorio novu budućnost. Sve se ovo već objavljuje u njegovu rođenju: slabašno Dijete u jaslucama jest Spasitelj svijeta. To je neprolazna Božićna poruka — bez legende i mita.

Preveo F. CAREV

»U IME SLUŽBE BOŽJE I SPASA DUŠA«

(obnova Crkve prema sv. Katarini)

Otajstvo spasenja i život vjernika moraju se odvijati u znaku ljubavi i želje za Božjom čašću i za spasenjem duša. To je kao protegnuće onog trajnog »SITIO« — žedan sam duša. Na taj se čimbenik svodi i želja za obnovom Crkve u duši sv. Katarine Sijenske. Može se reći da želja za obnovom postaje oganj što izgara dušu, jer Bog je onaj koji pobuđuje glad i želju svojih slugu za rad oko Njegove časti i vođenja duša prema spasenju. Iz ovih Katarininih riječi kao da želja za obnovom Crkve poprima neku sakramentalnost. Bog će, piše svetica, biti »prisiljen od (njihovih) suza i ublažiti bijes božanske pravde« (DIJALOG; pogl. 15).